

polecane przez
egzaminatorów

pewniak
na teście

Adam Mickiewicz

Świtezianka

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

Adam Mickiewicz

Świtezianka

Autorzy opracowania:
Zespół redakcyjny Wydawnictwa GREG®

Korekta:
Agnieszka Antosiewicz, Karolina Rymut-Kościelniak,
Maria Zagnińska

Ilustracje:
sar14ev / Shutterstock.com

ISBN 978-83-8186-011-6

Wydanie I

© Copyright by Wydawnictwo GREG® Sp. z o.o.

2025

Wydawnictwo GREG®
ul. Klasztorna 2B
31-979 Kraków
tel. 12 680 15 50
www.greg.pl

Księgarnia internetowa: www.greg.pl

Znak firmowy GREG® zastrzeżony w Urzędzie Patentowym RP.
Wszystkie prawa zastrzeżone.
Żadna część niniejszej publikacji nie może być reprodukowana
lub przedrukowana bez pisemnej zgody Wydawnictwa GREG®.

Skład i łamanie:
Pracownia Register

Okładka:
Aleksandra Zimoch
Ilustracja na okładce:
Dmitry Laudin / Shutterstock.com

Adam Mickiewicz

Świtezianka

---

notatki na marginesie ◀
pewniaki na test ◀
streszczenie ◀

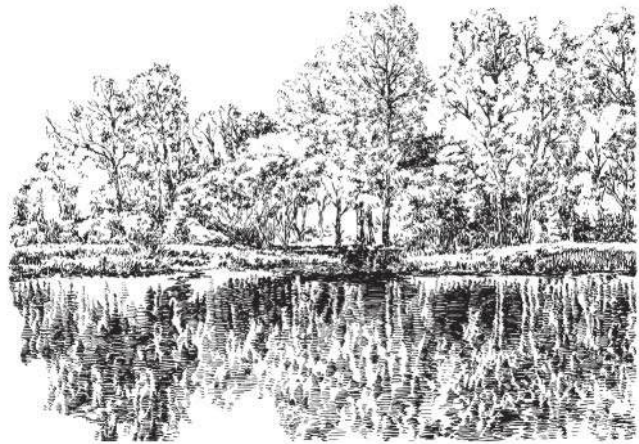
---

opracowanie
Zespół redakcyjny Wydawnictwa GREG®

Wydawnictwo GREG®
Kraków

Adam Mickiewicz

Świtezianka

Autor: Adam Mickiewicz

Tytuł: *Świtezianka*

Czas akcji: noc, koniec lata, początek jesieni; dokładniejszy czas nie jest określony, przypomina czas baśniowy – odległą przeszłość

Miejsce akcji: jezioro Świtez, jego brzeg i okoliczne lasy

Bohaterowie: świtezianka, strzelec

Rodzaj literacki: gatunek synkretyczny (mieszany)

Gatunek literacki: ballada

Treść: historia zakochanych: strzelca i dziewczyny; wystawienie na próbę wierności młodzieńca przez dziewczynę, która okazuje się świtezianką; strzelec za złamaną przysięgę ponosi surową karę

Temat: przysięga wierności, zdrada, kara, ludowa moralność

Świtezianka¹

Ballada

Jakiż to chłopiec piękny i młody?

Jaka to obok dziewica?

Brzegami sinej Świtezi² wody

Idą przy świetle księżycy.

Miejsce akcji – jezioro Świteż

Ona mu z kosza daje maliny,

A on jej kwiatki do wianka;

Pewnie kochankiem jest tej dziewczyny,

Pewnie to jego kochanka.

Romantyczne motywy –
kochankowie, nastrój,
tajemniczość

Każdą noc prawie, o jednej porze,

Pod tym się widzą modrzewiem.

Młody jest strzelcem w tutejszym borze,

Kto jest dziewczyna? – ja nie wiem.

Strzelec – przedstawienie
postaci; czas akcji – noc

Skąd przyszła? – darmo śledzić kto pragnie,

Gdzie uszła? – nikt jej nie zbada.

Jak mokry jaskier wschodzi na bagnie,

Jak ogień nocny przepada.

Dziewczyna – opis

„Powiedz mi, piękna, luba dziewczyno –

Na co nam te tajemnice –

Jaką przybiegłaś do mnie drożyną?

Gdzie dóm twój, gdzie są rodzice?

¹ Tytuł: Mickiewicz opatrzył tytuł ballady następującym przypisem: *Jest wieść, że na brzegach Świtezi pokazują się Ondiny, czyli Nimfy wodne, które gmin nazywa świteziankami.*

² Świteziu – jeziora Świteż.

Czas akcji – przełom
lata i jesieni

Minęło lato, żółkniały liście
I dżdżysta nadchodzi pora,
Zawsze mam czekać twojego przyścia
Na dzikich brzegach jeziora?

Zawszeż po kniejach jak sarna płocha,
Jak upior błędzisz w noc ciemną?
Zostań się lepiej z tym, kto cię kocha,
Zostań się, o luba! ze mną.

Cechy ballady – dialogi

Chateczka moja stąd niedaleka
Pośrodku gęstej leszczyny;
Jest tam dostatkiem owoców, mleka,
Jest tam dostatkiem zwierzyny”.

„Stój, stój – odpowie – hardy młokosie,
Pomnę, co ojciec rzekł stary:
Słowicze wdzięki w męzczyzny głosie,
A w sercu lisie zamiary.

Dziewczyna –
nie ufa Strzelcowi

Więcej się waszej obłudy boję,
Niż w zmienne ufam zapały,
Może bym prośby przyjęła twoje,
Ale czy będziesz mnie stały?”.

Strzelec – składa przysięgę

Chłopiec przyklęknął, chwycił w dłoń piasku,
Piekielne wzywał potęgi,
Klął się przy świętym księżycu blasku,
Lecz czy dochowa przysięgi?

Ludowość – ludowa
moralność:
potęga przysięgi

„Dochowaj, strzelcze, to moja rada:
Bo kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!”.

Biografia Adama Mickiewicza

Adam Mickiewicz urodził się **24 XII 1798 r.** w Zaosiu koło Nowogródka na Litwie. Był dzieckiem nowogrodzkiego adwokata Mikołaja Mickiewicza, byłego żołnierza kościuszkowskiego, oraz Barbary z Majewskich. Rodzice dzielili czas między dwa domy – wiejski w Zaosiu i miejski w Nowogródku. Już od najmłodszych lat przyszły poeta poznawał baśnie i podania, głęboko zakorzenione w świadomości ludu litewskiego, białoruskiego i polskiego, zamieszkującego okolice

Zaosia. Legendy, tajemnicze historie o zjawach z okolicznych lasów i jezior opowiadał chłopcu stary sługa, nazywany Ulisessem, ludowe pieśni śpiewała gospodyni w domu Mickiewiczów – Gąsiewska. W 1812 r. zmarł Mikołaj Mickiewicz, co przyspieszyło proces dojrzewania emocjonalnego chłopca.

W 1807 r. Adam rozpoczął naukę w powiatowej szkole powszechnej oo. dominikanów w Nowogródku, a po jej ukończeniu wstąpił (w 1815 r.) na Uniwersytet Wileński, gdzie uzyskał solidne wykształcenie w zakresie filologii klasycznej, literatury ojczystej i historii. W 1817 r. wraz z przyjaciółmi założył Towarzystwo Filomatów, czyli „miłośników wiedzy”, mające charakter spiskowy. Naczelne hasła Towarzystwa: „ojczyzna, nauka, cnota” stały się drogowskazem moralnym i ideowym dla wielu studiujących w tym czasie młodych ludzi. Mickiewicz korzystał ze stypendium, które później musiał odpracować, toteż po ukończeniu studiów (w 1819 r.) przeniósł się do Kowna, gdzie rozpoczął pracę jako nauczyciel w szkole średniej. To właśnie wtedy, dzięki swemu przyjacielowi Tomaszowi Zanowi, poznał Marylę Wereszczakównę, siostrę Michała – kolegi Zana. Zakochał się w niej, jednak starania o rękę panny spełzyły na niczym, gdyż matka ukochanej wolała „lepszą partię” – hrabiego Wawrzyńca Puttkamera; ślub panny z hrabią nastąpił w lutym 1821 r. Zawód miłosny oraz śmierć matki poety sprawiły, że początek lat dwudziestych był dla Mickiewicza trudnym okresem. To właśnie wtedy powstały utwory przepełnione uczuciami smutku, żalu za utraconą miłością (Do M***, IV część *Dziadów*).

z mieszkańcami podwileńskich wsi, odświeżył i znacznie wzbogacił wiedzę na ten temat. Echa litewskich legend zaowocowały obecnością w balladach postaci „nie z tego świata”. Wszystkie te elementy złożyły się na fascynującą całość.

Ballady i romanse do dzisiaj są odczytywane jako manifest ideowy i artystyczny polskiego Romantyzmu.

Pewniak
na teście

Czas i miejsce akcji

Czas akcji **nie jest określony, podobny jest do czasu baśniowego** – wydarzenia, których jesteśmy świadkami, miały miejsce prawdopodobnie w bardzo odległej przeszłości. Ściśle określona jest tylko pora doby (noc) i pora roku głównego wydarzenia (koniec lata, początek jesieni). Bohaterowie spotykają się prawie każdej nocy pod modrzewiem.

Miejsce akcji to **jeziro Świtez**, jego brzeg i las w okolicy jeziora.

Pewniak
na teście

Bohaterowie utworu

Świtezianka – tytułowa bohaterka, postać fantastyczna, nimfa wodna, która przybiera postać dziewczyny.

Strzelec – główny bohater, strzelec w miejscowym borze, zakochany w tajemniczej dziewczynie.

Plan wydarzeń

1. Nocne spotkanie kochanków.
2. Prośby i pytania strzelca.
3. Tajemniczość dziewczyny.
4. Żądanie przysięgi wierności.
5. Zobowiązanie strzelca do stałości w uczuciach.
6. Rozstanie zakochanych i przygoda strzelca:
  - a) wędrówka brzegiem Świtezi,
  - b) cudowny widok – świtezianka,
  - c) prośby i namowy do zdrady,
  - d) złamanie przysięgi wierności,
  - e) rozpoznanie w nimfie dziewczyny spod lasku.
7. Kara.

Choć strzelec złamał przysięgę wierności, można go usprawiedliwić. Został wydany na pastwę czarów, złych, nadprzyrodzonych mocy, nie umiał się im przeciwstawić. Kara, którą otrzymał, była bardzo surowa, niesprawiedliwa. Człowiek nie ma możliwości i siły oprzeć się nadnaturalnym mocom.

Problematyka

Ludowość

Najistotniejszą cechą całego cyklu *Ballady i romanse* jest ludowość – **czерpanie motywów i tematów utworów z wierzeń i zabobonów, nawiązywanie do surowego porządku moralnego**. Ludowość stanowiła ważną część romantycznej wizji świata. Romantyków do podań i legend prostego ludu przyciągała ich czystość, brak skażenia cywilizacją. Dostrzegali w ludowych wierzeniach szczerłość i prawdziwość uczuć, jasne i czytelne rozróżnienie między dobrem a złem.

Prosty lud głęboko wierzył w przenikanie się świata żywych z ponadnaturalnym, zamieszkanym przez tajemnicze istoty. Były to duchy zmarłych, upiory i zjawy, rusałki i świtezianki, diabły usiłujące zdobyć ludzką duszę. Niektóre z nich pojawiały się, by wystawić ludzi na próbę.

Świat zjawisk pozaziemskich głęboko wnikał w życie człowieka. Ludzie szukali kontaktu ze zmarłymi, nieśli im pomoc, ale również oczekiwali od duchów porad i nauk moralnych.

Wina i kara – ludowa moralność

Wynikiem fascynacji romantyków światem wierzeń i podań było również przedstawienie ludowego systemu etyczno-moralnego, a zwłaszcza **poczucia sprawiedliwości, jasnego rozróżnienia między dobrem a złem**. Według prostych ludzi w życiu należy czynić dobro, gdyż ci, którzy grzeszą, nie unikną pomsty. Ta pozornie oczywista prawda stała się etycznym i moralnym przesłaniem większości utworów w cyklu *Ballady i romanse*.

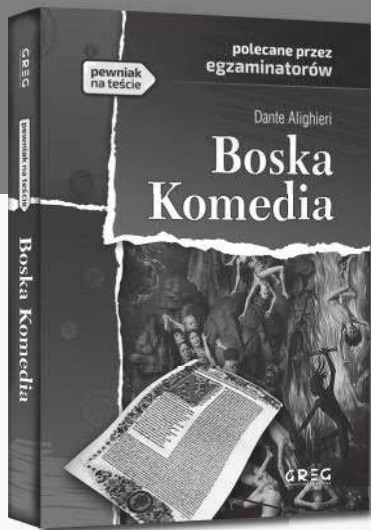
W *Świteziance* znalazła potwierdzenie ludowa prawda: **za przewinienie człowieka zawsze spotka zasłużona kara**. Ten, kto złożył przysięgę, musi jej dotrzymać za wszelką cenę:

*Wszak kto przysięgę naruszy,
Ach, biada jemu, za życia biada!
I biada jego złej duszy!*

Spis treści

Świtezianka	5
OPRACOWANIE	
Biografia Adama Mickiewicza	11
Okoliczności powstania utworu	13
Czas i miejsce akcji	14
Bohaterowie utworu	14
Plan wydarzeń	14
Streszczenie	15
Charakterystyka bohaterów	16
Problematyka	17
Ludowość	17
Wina i kara – ludowa moralność	17
Natura	18
Miłość	19
Gatunek	19
Budowa i środki stylistyczne	21
Najważniejsze motywy	21
Indeks komentarzy	22

LEKTURY Z PEWNIAKIEM

Nie musisz czytać całej lektury, żeby zdać!

Przedstawiamy lektury z pewniakiem – pełny tekst, szczegółowe opracowanie, opisy bohaterów, plan wydarzeń, problematyka. W teście szukaj znaczków „pewniak na teście” – odpowiedzą Ci, co musisz wiedzieć, żeby zdać wszystkie testy i klasówki. Więcej nie potrzebujesz!

**Najlepsza
seria lektur
dla uczniów**

**pewniak
na teście**

**Inni wydawcy zgadują, czego trzeba się nauczyć –
my wiemy, o co zapytają nauczyciele!**

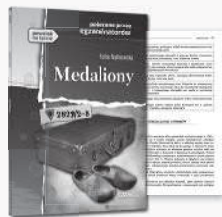
FRASZKI, PIĘŚNI, TRENY...
Jan Kochanowski

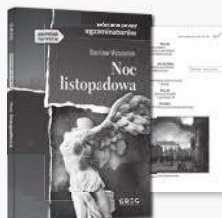
GLORIA VICTIS
Eliza Orzeszkowa

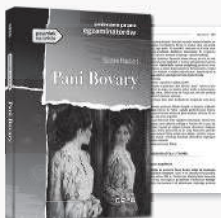
LUDZIE BEZDOMNI
Stefan Żeromski

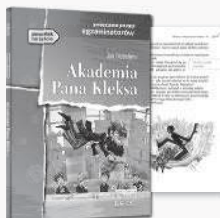
MEDALIONY
Zofia Nałkowska

NOC LISTOPADOWA
Stanisław Wyspiański

PANI BOVARY
Gustaw Flaubert

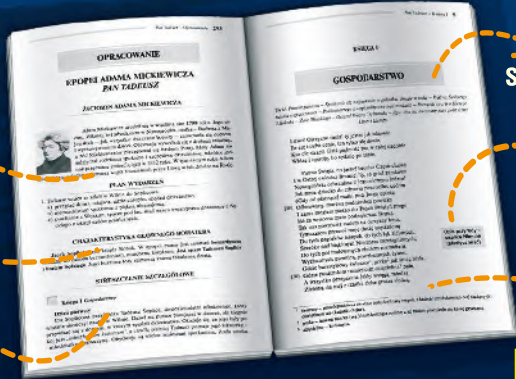
AKADEMIA PANA KLEKSA
Jan Brzechwa

O PSIE, KTÓRY JEŹDZIŁ KOLEJĄ
Roman Piarski

**Podręcznik powie Ci, jaki materiał musisz znać –
my Ci powiemy, co dokładnie będzie na teście!**

GREG
WYDAWNICTWO EDUKACYJNE

opracowanie

streszczenie

charakterystyka

ważny cytat

problematyka

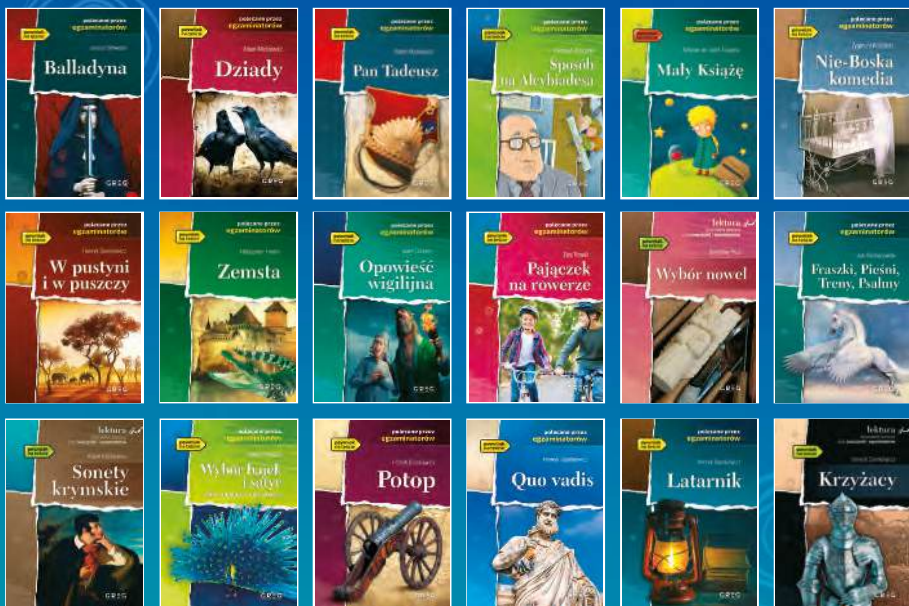
pewniak

ucz się tego, o co zapytają!

Pewniak na teście

lektury Grega. Zaufaj sprawdzonej marce!

Najnowsze wydania zawierają **odpowiedzi na pytania z podręczników i testów.**

Pełnej oferty szukaj w najlepszych księgarniach.

ISBN 978-83-8186-011-6

9 788381 860116 >

GREG
WYDAWNICTWO

Wydawnictwo GREG

ul. Klasztorna 2B ■ 31-979 Kraków

www.greg.pl